

Checklista till fältbesöket - rådgivning 14U

Denna checklista är främst tänkt som ett stöd under själva fältbesöket. Den är tänkt att användas i bedömningen av dikets status, utseende och problematik. Checklistan kan också vara en hjälp att sammanfatta vilka åtgärder som behöver vidtas och vilka juridiska frågor man bör ta i beaktande.

Var tydlig i rådgivningsbrevet med att identifiera vilka problem som lantbrukaren själv berättat om, samt vilka problem som gick att se vid själva fältbesöket. Tänk också på att det vid fältbesöket endast ges en ögonblicksbild – ett flöde, ett vattenstånd m m och det bör kopplas till rådande väderförhållanden. Fråga gärna lantbrukarna om hur vädret har varit och vad som brukar vara normala vattennivåer i diket. Checklistan kan bifogas rådgivningsbrevet om man vill.

I detta dokument kommer först lite underlag och exempel, sedan gås de olika delarna av dräneringssystemet igenom utifrån vad man bör tänka på vid kontrollen av dessa.

Kolumn 1 – Här står punkter som man bör/kan kontrollera vid besöket

Kolumn 2 och 3 – Här bör rådgivaren ange om punkten är okej eller om det finns problem (kryss i en av kolumnerna exempelvis)

Kolumn 4 – Här anges exempel och ibland förslag på generella åtgärder.

Kolumn 5 – Här kan rådgivaren anteckna under fältbesöket och komplettera efteråt – beskriva problem, ge förslag på specifika åtgärder och informera om relevant juridik eller annat som anses relevant. T ex kan det också antecknas om det tagits bilder vid fältbesöket.

Checkpunkter inför översynen

Ansvar för underhåll	Ja	Nej	Hur ser det ut?	Förslag till åtgärd (kort eller lång sikt, juridik)
Enskilt dike - ligger den aktuella dikessträckan med underhållsbehov enbart på egen fastighet?			Om diket delas med annan fastighet så är underhållsansvaret också delat. Om det finns flera fastighetsägare på en eller flera sidor av diket så blir bilden mer komplicerad. Ofta baserar man ansvaret efter den sträcka var och en äger. Andra överenskommelser kan göras över ansvarsfördelningen. Ev tidigare överenskommelser gäller endast för de som skrev på den. Lantbrukare behöver inte följa den om han inte skrivit på.	
Utgör diket en del av en markavvattnings-samfällighet, dvs ägs den gemensamt?			Ansvaret för underhållsåtgärder hanteras i de flesta fall av en styrelse. Styrelsen har ansvaret. Finns ingen aktiv samfällighet bör man ta tag i att aktivera samfälligheten och välja en styrelse. Rekommendera att man läser delar av LRFs Äga och förvalta diken	

Nya vattenanläggningar			Om en fördjupning gjorts eller en sträcka kulverterats efter att en samfällighet skapats så är förändringen en ny vattenanläggning som är fastighetsägarens ansvar om inget annat anges. I många fall tar samfälligheten ansvaret, speciellt vid fördjupningar då den ofta utförts av samfälligheten. Kulverteringar av delsträckor kan ha utförts av fastighetsägaren och då är det dennes anläggning.	

Utloppsdike, öppet	Ja	Nej	Hur ser det ut?	Förslag till åtgärd (kort eller lång sikt, juridik)
Har utloppsdiket tillräckligt djup? Hur ligger vattennivån sett till utlopp av täckdikning (brukar vattennivån vara högre			Vattennivån i diket ska möjliggöra dränering till 0,9-1,2 m på åkerns lägsta område. Observera dock att tillståndsgivet djup gäller, alternativt fördjupning som skett innan 1 juli 1986. Kan inte detta längre möjliggöra fullgod dränering och det istället krävs andra åtgärder	

eller lägre än vid detta besökstillfälle)?			som t ex anläggning av våtmark, fördjupning eller breddning av diket, så går det utanför denna rådgivning.	
Behöver diket underhållas?			När gjordes underhållsåtgärder senast? Underhållet av dikets djup och bredd kan utföras till de dimensioner som gjorts tidigare.	
Igenväxning av sly och annan vegetation?			Om möjligt välj en skonsam underhållsmetod t ex klippskopa eller släntklippare som kan klippa så att endast en låg vegetation kvarstår. Finns det buskar och små träd kan andra redskap behöva tas till t ex röjsåg, gallerskopa eller grävskopa.	
Sedimentansamlingar?			Finns det särskilda platser där sedimentbankar ansamlats. Går det att utröna källan till dessa för att eventuellt förebygga erosion?	
Rasbenägen jord och kantras längs med diket?			Vad består jordarten av? Finns det sträckor av mulljord, silt- och sandjordar? På dessa platser är det viktigt att gräs och örter får utveckla	

			rötter som stabiliserar slänterna. Viktigt att bibehålla slänternas flackhet på dessa jordar.	
Breda bottnar och branta kanter?			Har tidigare underhåll medfört för breda bottnar? Ge råd om att det är viktigt att inte gräva för brett i botten då slänternas stabilitet förstörs.	
Yterrosion eller risk för yterrosion?			Yterrosion kan vara en av orsakerna till sedimentansamlingar i diket. Undersök om det finns behov av skyddszoner som hindrar erosionen?	
Dämmande föremål nedströms?			Finns det nedfallna träd, stenar eller andra föremål som dämmer nedströms? Bäverdämmen? (Läs om bortrivning av bäverdämmen, Jaktförordning (1987:905) 29§, jakttider i bilaga 1),	
Har diket viktiga naturvärden? Är området skyddat?			Fisk, kräftor och musslor. Informera om skyldigheter att anmäla till länsstyrelsen.	

			Förekomst av hotade arter. Informera om dispens från artskyddet vid underhåll. Dispens söks hos länsstyrelsen. Natura 2000, naturreservat eller liknande område – ha kommunikation med länsstyrelsen	
Bestämmande sektion - en bestämmande sektion utgörs av en tröskel som är en avgränsande förhöjning av botten i ett vattendrag eller vid ett sjöutlopp.			En sektion i ett vattendrag där det finns ett tydligt samband mellan vattenstånd och vattenföring. Vattenståndet nedströms en bestämmande sektion påverkar inte vattenståndet uppströms sektionen. (Källa: SMHI)	
Hur ser utloppen från täckdikningen ut?			Är utloppen hela? Verkar det finns erosionsproblem vid utloppet eller på motstående sida? Behövs erosionskydd? Är täckdikesögonen markerade inför eventuellt underhåll så att risk för skada minimeras?	

Trummor			Ser nivån på trumman bra ut? Har den bytts nyligen? Täcks den av vegetation, sediment i botten m m? Ansvar för trummor ligger på väghållaren i de flesta fall – Trafikverket, kommunen eller en vägsamfällighet.	

Utloppsdike, täckt	Ja	Nej	Hur ser det ut?	Förslag till åtgärd (kort eller lång sikt, juridik)
Finns det ritningar på hur ledningen går? Hur gammal är ledningen?			Är det dags att byta ut ledningen? Kan man på marken se var ledning går? Vilket material består den av?	
Finns det något som hindrar åtkomsten till ledningen?			Träd, buskar över/nära ledningen kan försvåra/förhindra underhåll. Träd och buskar kan leda till att deras rötter växer in i ledningen och försämrar funktionen.	

			Byggnader över/nära ledningen kan försvåra/förhindra underhåll av ledningen.	
Finns det brunnar längst med ledningen på lantbrukarens mark?			Kontrollera in och utgående ledningar från brunnar. Kontrollera förekomst av sediment och skräp.	
Har det funnits halvsvacka över ledningen men som med tiden försvunnit?			Istället för att gräva ner en större ledning gjorde man förr ett litet dike över ledningen som kunde ta de enstaka högre flödena. Om den med tiden har försummats och därav försvunnit tar det längre tid för högflöden att rinna undan.	

Kantdike	Ja	Nej	Hur ser det ut?	Förslag till åtgärd (kort eller lång sikt, juridik)
Finns det kantdike?			Är vanligt i fältkanter mot skog, betesmarker, bebyggelse eller vägar. Funktionen är att hålla odlingsmarken fri från översvämning och försumpning genom att leda bort ytvatten från omkringliggande mark. På samma sätt kan de också skära av grundvatten som kommer från omkringliggande höjder.	

			Kantdiket kan vara anslutet till täckdikningsledningarna eller också leds det helt och hållet bort till huvudavvattningen.	
Behöver diket underhållas?			Kontrollera dikets djup och tydighet. I normalfallet är ett kantdike cirka 60 centimeter djupt, bottenbredden cirka 30 centimeter och har en släntlutning på 1:1,5. Men kan också vara djupare beroende på lokala förhållanden. Börjar dikets kapacitet försämras av till exempel förnaansamling, igenväxning eller nedtrampade kanter?	
Behöver intagsbrunnar och stensilar underhållas?			I dikena kan det också finnas intagsbrunnar och stensilar. Se till att dessa är hela, fria från jord, löv och sly så att vattnet kan ta sig ned obehindrat till dräneringen. Töm slamfickan i brunnen för att undvika att täckdikesledningarna täpper till.	

